

การชี้ปัญหา

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2518 อันเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เข้ามาบริหารประเทศนั้น เป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์วุ่นวายและมีปัญหาทางด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้ว ทำให้มีการเดินขบวน นัดหยุดงาน การชุมนุมเรียกร้องจากบุคคลต่าง ๆ มากมาย เป็นต้น ต่อไปนี้ จะเป็นการชี้ปัญหาจากบุคคลต่าง ๆ 4 กลุ่ม ว่าปัญหาที่มีอยู่ในขณะนั้นมีอะไรบ้างที่จะต้องทำการแก้ไข บุคคลทั้ง 4 กลุ่ม ที่จะเป็นผู้ชี้ปัญหาได้แก่ นักวิชาการ ข้าราชการ นักการเมือง และ นักศึกษา เหตุที่นำความเห็นของบุคคล 4 กลุ่มนี้ มาแสดงเนื่องจากเห็นว่าความเห็นของบุคคล เหล่านี้มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลดังนี้

1. นักวิชาการ เป็นบุคคลที่คลุกคลีอยู่กับวงการทางการศึกษา จึงต้องคอยติดตามปัญหาและเหตุการณ์ของบ้านเมืองเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์และหาทางแก้ปัญหา นักวิชาการ มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน จึงใช้ความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านของตนศึกษาปัญหาที่มีอยู่ ตามความถนัดของตน ความเห็นของนักวิชาการค่อนข้างจะมีความเป็นกลางพอสมควร การแสดงความเห็นออกมาเพื่อเป็นการสนองตอบต่อสังคม

2. ข้าราชการ เป็นบุคคลที่คลุกคลีอยู่กับปัญหาต่าง ๆ อย่างแท้จริง เพราะเป็นผู้ที่จะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้เกิดผล จากการที่ต้องปฏิบัติงานอยู่อย่างต่อเนื่องนี้เองที่ทำให้ข้าราชการมีความรู้ความชำนาญมาก การนำความเห็นของข้าราชการมาแสดงจึงมีความสำคัญอย่างมาก ประการแรก คือเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในปัญหาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ประการที่สอง มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและวิธีการปฏิบัติของทางราชการ และ ประการที่สาม เป็นผู้ที่จะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ หากข้าราชการไม่เข้าใจแนวทางและความมุ่งหมายของนโยบายที่จะปฏิบัติแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะปฏิบัติให้นโยบายนั้นประสบผลสำเร็จได้ ฉะนั้น ความเห็นของข้าราชการจึงเป็นจุดหนึ่งที่ไม่อาจมองข้ามไปได้

3. นักการเมือง เป็นบุคคลที่จะต้องสนใจในปัญหาบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอว่า ประชาชนมีปัญหอะไรบ้าง ประเทศมีปัญหอะไรบ้าง เพื่อหาหนทางหรือแนวนโยบายในการ แก้ไขปัญหา นั่นคือ นักการเมืองจะต้องออกไปหาเสียงเลือกตั้ง การออกไปหาเสียงก็จะพบกับ ปัญหาที่ประชาชนแต่ละท้องถิ่นนำมาแจ้งให้แก้ไข รวมทั้งการนำแนวนโยบายที่มีต่อการแก้ปัญหา ที่มีอยู่นั้นแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกนโยบายนั้น ๆ ไปแก้ไข ปัญหาให้ด้วยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ฉะนั้น นักการเมืองจึงต้องมีความสนใจในปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะของพรรครัฐบาล หรือพรรคฝ่ายค้านก็ตาม เพราะพรรครัฐบาลจะต้อง แสดงฝีมือในการแก้ไขปัญหาตามแนวนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาและประชาชน ขณะที่ฝ่ายค้าน จะต้องคอยติดตามและควบคุมการทำงานของฝ่ายรัฐบาล รวมทั้งต้องพร้อมที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล เพื่อแก้ไขปัญหาต่อไปในกรณีที่รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการไปได้ ฉะนั้น ความเห็นของ นักการเมืองจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะต้องคอยติดตามปัญหาและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

4. นักศึกษา การที่เลือกเอาความเห็นของนักศึกษาเข้ามาด้วย เนื่องจากในขณะนั้น นักศึกษากำลังมีบทบาทเป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่สำคัญมาก โดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่มีความสำคัญในการเรียกร้องประชาธิปไตย ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และหลังจากเหตุการณ์นี้แล้ว นักศึกษาก็เข้าไปมีบทบาทในการช่วยเหลือแนะนำกรรมกรและชาวจีน ชวนา ในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิประโยชน์ที่ถูกกดขี่ขูดรีดและเอารัดเอาเปรียบอยู่ รวมทั้งการ ต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมต่าง ๆ บทบาทของนักศึกษาในเรื่องนี้จึงเป็นผู้นำเอาปัญหาของ กรรมกร และชาวจีนชวนาที่ถูกกดขี่ ขูดรีด และเอารัดเอาเปรียบ รวมทั้งความไม่เป็นธรรม ต่าง ๆ ออกมาตีแผ่ให้สังคมได้รับรู้ ฉะนั้น จากบทบาทดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ไม่อาจจะเลยความ คิดเห็นของบุคคลกลุ่มนี้จากการกำหนดนโยบายไปได้

จากความสำคัญของบุคคลทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าว ที่มีบทบาทและความสำคัญในคนละแง่มุม นี้เอง ที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ต่อไปนี้จึงเป็นการชี้ปัญหาที่พิจารณาจากบุคคล ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

นักวิชาการ

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม กล่าวถึงปัญหาที่รัฐบาลประสบอยู่ในขณะนั้นว่ามีอยู่ 4 ประการ คือ¹

1. ปัญหาทางด้านความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากขณะนั้นเพิ่งผ่านพ้นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มาไม่นาน และมีรัฐบาลของ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ รักษาการแทนอยู่ ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2518 ฝ่ายที่สูญเสียอำนาจพยายามช่วงชิงอำนาจคืน จึงพยายามก่อกระแสเพื่อรบกวนหรือล้มล้างฝ่ายที่ต้องการประชาธิปไตย ในช่วงปี พ.ศ. 2518 หลังประชาธิปไตยมีอยู่พอสมควร การเลือกตั้งดำเนินไปภายใต้กระแสการขัดแย้งระหว่างฝ่ายที่ต้องการประชาธิปไตยกับฝ่ายที่สูญเสียอำนาจไป มาถึงจุดนี้ทหารมีบทบาทขึ้นมามากเพราะขณะนั้นผู้ก่อการร้ายกำลังเติบโต การเลือกตั้งในครั้งนั้นจึงเป็นการต่อสู้กันหลายเรื่อง พรรคการเมืองที่มาลงสมัครมีทั้งฝ่ายที่นิยมประชาธิปไตย และฝ่ายที่อาศัยเวทีประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ของตนเอง

2. ปัญหาทางด้านสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ ช่วงนั้นสถานการณ์ในอินโดจีนกำลังเลวร้ายลงเรื่อย ๆ สหรัฐอเมริกากำลังถอนตัวออกจากอินโดจีน เวียดนาม กัมพูชา และลาวตกเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะฉะนั้น ความเกรงกลัวภัยคอมมิวนิสต์จะแทรกซึมเข้า ไทยมีสูงมาก

3. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ขณะนั้นอยู่ในช่วงที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจขบเซา ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

3.1 เป็นไปตามวัฏจักรทางธุรกิจ หรือ เศรษฐกิจโดยทั่วไป ซึ่งอยู่ในช่วงเศรษฐกิจขบเซา ในปี พ.ศ. 2518-2519

3.2 ความตื่นกลัวภัยคอมมิวนิสต์ ทำให้พ่อค้า นักธุรกิจ เกิดความลังเลใจในการลงทุน และคนที่มีเงินก็พยายามย้ายทรัพย์สินไปต่างประเทศ

¹สัมภาษณ์ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, รองคณบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 19 พฤษภาคม 2529.

4. ปัญหาจากผลการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งออกมาปรากฏว่าไม่มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมากในสภา พรรคที่มีเสียงมากที่สุด คือ พรรคประชาธิปัตย์ ได้เพียง 72 ที่นั่ง พรรคธรรมสังคม 45 ที่นั่ง พรรคชาติไทย 28 ที่นั่ง พรรคเกษตรสังคม พรรคกิจสังคม พรรคสังคมนิยม พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคพลังใหม่ และพรรคแนวร่วมสังคมนิยม ได้พรรคละ 10 กว่าที่นั่ง นอกนั้นก็เป็นที่นั่งที่ได้รับเลือกมาไม่ถึง 10 ที่นั่ง อีก 10 กว่าพรรค

นอกจากนี้แล้วถ้าไปดูนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาก่อนหน้านี้จะเห็นว่า ภาคการเกษตรหรือ ชนบทของไทยถูกละเลยมาเป็นเวลานานซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน ดังนั้น การที่จะผันเงินหรือผันทรัพยากรจำนวนหนึ่งไปพัฒนาชนบทเพิ่มขึ้นก็เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ควรจะเป็นและอีกประการคือ ในขณะนั้นเป็นช่วงที่เศรษฐกิจขบเซา รัฐบาลจึงต้องการกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ คือ เพิ่มการใช้จ่ายมากขึ้น ซึ่งเป็นหลักการคลังธรรมา คือ เศรษฐกิจกำลังฝืดก๊อคิดเงินเข้าไปในระบบ โดยการใช้จ่ายมากขึ้นของรัฐบาล

เสถียร เหลืองอร่าม กล่าวถึงปัญหาใหญ่ของประเทศในช่วงนั้น คือ ความยากจนของประชาชนในชนบท ปัญหาของประชาชนและประเทศชาติในขณะนั้นคือ การพัฒนาชนบท² โดยมองว่า ปัญหาของชาวชนบทในขณะนั้น คือ การขาดน้ำ ขาดการติดต่อสื่อสาร ขาดการดูแลสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีตัวแปรที่สำคัญอีก คือ ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บ และไร้การศึกษา

ความยากจนนั้นต้องดูว่ามาจากอะไร ชาวไร่ชาวนายากจนเพราะผลิตผลทางการเกษตรไม่ได้ผล ซึ่งมีตัวบ่งชี้หลายตัว คือ ทุนไม่มี น้ำไม่มี ถ้าหากมีทุน มีน้ำ มีตลาด ก็ไม่มีปัญหา ดังนั้นตัวแปรทั้ง 3 ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บ และไร้การศึกษา ตัวแปรทั้ง 3 ประการนี้ จึงเป็นตัวแปรที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เป็นวัฏจักรแห่งความยากจน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชนบท

การพัฒนาชนบท อาจแบ่งระดับของการพัฒนาออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ชนบทที่พัฒนาแล้ว จะมีน้ำประปา ไฟฟ้า สิ่งสาธารณูปโภค และบริการทางด้านต่าง ๆ แล้ว แต่พยายามพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

²สัมภาษณ์ เสถียร เหลืองอร่าม, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 30 มีนาคม 2529.

2. ชนบทที่กำลังพัฒนา อาจจะทำน้ำประปา ไฟฟ้า โรงพยาบาล ถนน อย่างใดอย่างหนึ่ง
3. ชนบทที่ยังไม่ได้พัฒนา จะไม่มีอะไรเลย ทั้งถนน น้ำประปา ไฟฟ้า สถานือนามัย โรงเรียน

ฉะนั้น พระที่เป็นนักพัฒนาเวลาตั้งชุมชนจะไม่สร้างวัด แต่จะสร้างโรงเรียนก่อน สร้างสถานือนามัย ชุบ่อน้ำ แต่วัดเป็นกระต๊อบ ไม่เคยไปเรียไร นำเงินมาสร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญ เหตุผลก็คือ ต้องการให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เมื่อประชาชนอยู่ดีแล้วชุมชนก็พัฒนาไปเอง ไม่เหมือนพระบางองค์ที่ไปเรียไรเงินสร้างวิหาร ศาลาการเปรียญ แล้วใครจะช่วยในเมื่อตัวชาวบ้านเองก็ยังไม่มียะไรจะกิน ต้องไปปรับจ้างหากินไปมื่อหนึ่ง ๆ

ความยากลำบากและความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเกษตรกรส่วนใหญ่ ทุกยุคทุกสมัย ประมาณ 80% ก่อนข้างยากจน ชาติบัจฉัย 4 ชาติโรงเรียน โรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ม.ร.ว. ก็กฤทธิ ปราโมช ก็เช่นกันคงเห็นปัญหานี้ จึงคิดหาวิธีแก้ไข ถ้ามีวาระงบประมาณคงแก้ไม่ได้ ฉะนั้นเมื่อเป็นรัฐบาลจึงอาศัยบทบาทพรรคการเมืองของรัฐบาลเข้ามาจับงานด้านนี้ออกเป็นนโยบายมาช่วยแก้ไขปัญหานั้น ความจริงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 บอกไว้แล้วว่า ปรังญาในการพัฒนาชนบท คือ ให้ประชาชนมีความคิดริเริ่ม ประชาชนมีความต้องการ และประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การชุบ่อน้ำ ให้ประชาชนริเริ่ม รัฐบาลเพียงแต่ให้เงินสนับสนุนและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ กล่าวถึง ปัญหาที่เป็นอยู่มาตลอดคือ ปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท³ จุดใหญ่ก็คือ งบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ไปพัฒนาชนบท แต่ไปไม่ถึงมือประชาชน ส่วนใหญ่จะผ่านขั้นตอนของระบบราชการและการคอร์รัปชันของข้าราชการ เงิน 100 บาท นักวิชาการประมาณกันว่าจะไปถึงชาวบ้านอย่างเก่งก็ 10 บาท ไปรั่วไหลหลาย ๆ ทาง เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของเรามีบัจฉัยหลาย ๆ อย่างที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการกระจายทุนไปในชนบท

³สัมภาษณ์ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25 กรกฎาคม 2529.

นอกจากนี้ ประชาชนยังต้องประสบปัญหาที่ร้ายแรงดังต่อไปนี้⁴

1. ผลผลิตในทางเศรษฐกิจต่ำ
2. การศึกษาอยู่ในระดับต่ำ
3. เงินทุนและสินเชื่อไม่เพียงพอ
4. ขาดถนน
5. โอกาสหางานทำมีจำกัด
6. การดำรงชีวิตในครอบครัวยากจน
7. น้ำไม่พอใช้ในครอบครัว
8. ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี
9. บริการของรัฐในชนบทไม่มีประสิทธิภาพ
10. ดินฟ้าอากาศร้อน

จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ อาจแบ่งออกเป็นปัญหาหลักได้ 3 ปัญหา คือ ปัญหาด้านอนามัย ปัญหาด้านการศึกษา และ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อกันอย่างเป็นลูกโซ่

จึงอาจสรุปได้ว่าปัญหาในชนบทไทยก็คือ ปัญหาในชั้นพื้นฐานซึ่งเป็นความจำเป็นในทางสรีรภาพ (physiological needs) โดยที่ประชาชนชาวไทยราว 80% อาศัยอยู่ในชนบท และมีประชาชนอยู่เพียง 20% ที่อาศัยอยู่ในเมือง (หมายถึง กรุงเทพมหานคร เขตเทศบาล และ สุขาภิบาล) จึงเห็นได้ว่าประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบท และประชาชนเหล่านี้ยังประสบปัญหาในทางสังคมอันเป็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครอง

รัฐบาลในสมัยต่าง ๆ ได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้ด้วยการวางโครงการพัฒนาชนบทต่าง ๆ เป็นจำนวนมากมาย อาทิ

⁴ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นและช่วยประชาชนในชนบทให้มีความทำในฤดูแล้ง (ปชล.)," ท้องถิ่น 15 (กันยายน 2518): 17-20.

1. โครงการพัฒนาชุมชน
2. โครงการหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่
3. โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท
4. โครงการพัฒนาอนามัยท้องถิ่น
5. โครงการเข้าถึงประชาชน
6. โครงการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
7. โครงการมูลนิธิบูรณะชนบทในระบอบประชาธิปไตย
8. โครงการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นเมืองชนบท
9. โครงการพัฒนาชนบท ไทย-อิสราเอล
10. โครงการพัฒนาท้องถิ่นและช่วยประชาชนในชนบทให้มั่งคั่งในฤดูแล้ง

โครงการพัฒนาชนบทต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายหลักอย่างเดียวกัน คือ การมุ่งแก้ไขปัญหาในทางสรีรภาพ (Physiological needs) ของประชาชนในชนบท แต่จุดมุ่งหมายย่อยและวิธีดำเนินการอาจจะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ เช่น โครงการพัฒนาชุมชนมุ่งแก้ไขปัญหาในชนบทโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ใช้แรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเอง โดยรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการหรือวัสดุ ฉะนั้น โครงการพัฒนาชุมชนจึงมีทั้งที่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นฝ่ายทำเองทั้งหมด (เช่น ออกแรงงาน และหาวัสดุมาสมทบ) และที่ประชาชนในท้องถิ่นทำเองส่วนหนึ่ง (ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่ท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่สามารถช่วยตัวเองได้) แต่บางโครงการรัฐเป็นฝ่ายให้แต่ฝ่ายเดียว ประชาชนเป็นผู้รับจ้างแรงงานจากรัฐนั่นเอง โครงการพัฒนาชนบทเหล่านี้ต่างก็มุ่งที่จะสอนให้ประชาชนรู้จักช่วยตัวเอง และช่วยซึ่งกันและกันไม่มากก็น้อย เพราะมีความมุ่งหมายที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นอาจจะเกิดความรัก ความรู้จักรับผิดชอบต่อชุมชนที่เขาอาศัยอยู่อย่างแท้จริง

จากการชี้ปัญหาของนักวิชาการที่กล่าวมานี้ เป็นการกล่าวถึงปัญหาทั่วไปทั้งทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ปัญหาใหญ่ที่มีการกล่าวถึงคือ ปัญหาของชนบท และการพัฒนาชนบท เพราะประชาชนไทยประมาณร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในชนบทและมีอาชีพทางการเกษตร การชี้ปัญหาของชนบทโดยนักวิชาการเหล่านี้เป็นทางหนึ่งในการเสนอแนวความคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาให้แก่สังคม เพราะในขณะนั้นบุคคลทุกกลุ่มกำลังตื่นตัวในเรื่องประชาธิปไตยและ

การช่วยเหลือสังคม เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องทางช่วยเหลือและพัฒนาชนบทให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความเห็นของนักวิชาการค่อนข้างที่จะเป็นกลาง เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านและจะต้องให้การเรียนการสอนแก่นักศึกษา จึงต้องเสาะหาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา นักวิชาการจึงเป็นกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีความรู้ และวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลมาตลอด มหาวิทยาลัยของไทยค่อนข้างที่จะมีเสรีภาพทางวิชาการพอสมควร การที่นักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาออกมาจึงสร้างความสนใจและสร้างความเชื่อถือให้แก่ประชาชนพอสมควร เพราะสังคมไทยยังให้ความเชื่อถือครูอาจารย์และผู้ที่มีความรู้อยู่มาก จนรัฐบาลไม่อาจจะละเลยความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มนี้ไปได้เลยทีเดียว ฉะนั้นบทบาทในการผลักดันปัญหาที่ชื่อออกมาจึงมีอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ในบางยุคบางสมัยก็ได้อาศัยนักวิชาการเข้าไปช่วยแก้ไข้ปัญหาของประเทศ แต่ในสมัยนั้นรัฐบาลมีความเป็นอิสระและมั่นใจในการชี้ปัญหาของตนเองมาก บทบาทในการชี้ปัญหาของนักวิชาการจึงไม่ค่อยมีผลเท่าใดนัก

ข้าราชการ

กฤษ สมบัติศิริ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในขณะนั้น กล่าวถึงปัญหาหลักที่มีอยู่ในขณะนั้นคือ ปัญหาเศรษฐกิจ เพราะช่วงนั้นเป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ และคนที่มาวางแผนวางนโยบายของรัฐบาลในช่วงนั้นเป็นนักการธนาคารทั้งนั้น เมื่อเห็นว่าเศรษฐกิจแย่อัดฉีดเงินเข้าไปในระบบ⁵

สุเทพ โทณใหญ่ กล่าวถึงสถานการณ์ในช่วงนั้นว่าอยู่ในช่วงที่เงินฝืดพอสมควร เงินในมือของประชาชนแทบไม่มี หรือมีก็น้อย ประกอบกับลักษณะของพรรคการเมืองซึ่งเริ่มที่จะมีบทบาทในด้านการปกครอง ในด้านเศรษฐกิจและสังคม พยายามหาคะแนนจากประชาชน จึงเข้ากรอบพอดีเพราะอยู่ในภาวะที่เงินตึงมาก เศรษฐกิจแย่มากพอสมควร เพราะเงินส่วนใหญ่จะเข้าไปอยู่ในพ่อค้าคนกลางและธนาคารที่รับอย่างเดียว แต่ไม่ยอมเอาออกมาลงทุน ฉะนั้นเงินในมือชาวบ้านจึงไม่มี รัฐบาลจึงออกนโยบายผันเงินออกมา⁶

⁵สัมภาษณ์ กฤษ สมบัติศิริ, 10 กรกฎาคม 2529.

⁶สัมภาษณ์ สุเทพ โทณใหญ่, บลัดอำเภอบ่อ อำเภอบ่อเมือง จังหวัดสมุทรปราการ,

นายท่านอง สิงคาลวณิช ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในขณะนั้น เป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนใกล้ชิดกับชาวไร่ชาวนา ได้กล่าวถึงปัญหาของชาวนาชาวไร่ ว่า อาจสรุปได้ 3 ปัญหาใหญ่ ๆ คือ⁷

1. ปัญหาในด้านการผลิต ซึ่งเกิดจากความไม่สมดุลย์ในองค์ประกอบในการผลิต 4 ประการด้วยกัน คือ

1.1 ทุน ทุนในที่นี้อาจหมายถึงเงินลงทุน เครื่องมือเครื่องจักรกลในการ เกษตร สัตว์ใช้งาน ปุ๋ย พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ตลอดจนยาป้องกันกำจัดศัตรูพืชและยารักษาโรคสัตว์ ยังมีเกษตรกรจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันสินเชื่อในด้านเงินทุน เกษตรกร เหล่านี้จึงยังไม่สามารถจะขยายการผลิตได้จนถึงขั้นที่จะทำการผลิตเพื่อขายอย่างเป็นล่ำเป็นสัน

1.2 ที่ดินทำกิน ที่ดินนับว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่และสำคัญที่สุด เป็นปัญหาสามเส้า คือ เกี่ยวพันกับการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ปัญหาเรื่องที่ดินไม่พอทำกิน ที่ดินเสื่อมคุณภาพ ปัญหาการถือครองที่ดิน และกฎหมายค่าเช่าที่ดิน ปัญหาเรื่องเอกสารสิทธิในที่ดิน การบุกรุกที่ดิน ของรัฐ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่สำคัญและมีผลต่อการผลิตทั้งสิ้น

1.3 น้ำสำหรับการเพาะปลูก ปัญหาเรื่องน้ำนี้มีผลโดยตรงต่อผลผลิตและ รายได้ของเกษตรกร การอาศัยน้ำฝนอย่างเดียวในการเพาะปลูกเป็นเรื่องที่เสี่ยงและอาศัย ธรรมชาติจนเกินไป แม้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งมีการชลประทานก็ยังไม่สามารถจะจัดการใช้น้ำ ในการเพาะปลูกได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะยังขาดคู คลอง และเหมืองใส่ไถ่ในระดับไร่นาอยู่ เป็นอันมาก การลงทุนของรัฐในการสร้างเขื่อนจึงยังไม่ได้ประโยชน์ต่อเกษตรกรเท่าที่ควร

1.4 ความรู้ในการจัดการไร่นาและเทคนิคในการทำการเกษตรแผนใหม่ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิต การใช้ปุ๋ย ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืชและ ยารักษาโรคสัตว์ อันมีผลให้ผลผลิตลดลงและการทำไร่นาล้มเหลว

⁷ ข้อคิดเห็นประจำฉบับ, "ชุมชนชีวิตชาวไร่ชาวนา," วารสารเศรษฐกิจธนาคาร กรุงเทพฯ จำกัด 7 (กรกฎาคม 2518): 350-351.

2. การตลาด เนื่องจากเกษตรกร หรือสถาบันของเกษตรกร เช่น สหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ยังไม่เป็นองค์การที่ใหญ่พอที่จะมีอำนาจการต่อรองกับคนกลางได้ เกษตรกรจึงต้องเสียเปรียบในเรื่องราคาแม้ว่าผลผลิตจะมีคุณภาพดีก็ตาม ระบบการตลาดในภาคเกษตรกรรม ยังไม่ได้รับการพัฒนาในหลายขั้นตอนอย่างกว้างขวาง เช่น การจัดชั้นและคุณภาพของสินค้ามาตรฐานในการชั่ง ตวง วัด การเข้านับและจัดหีบห่อ เป็นต้น

3. ปัจจัยทางด้านสังคมวิทยา ได้แก่ การฝังแน่นในประเพณีนิยมเก่าแก่อันเป็นอุปสรรคต่อการสะสมทุนและการขยายการผลิต การใช้เงินฟุ่มเฟือยในพิธีกรรม การมีทัศนคติผิดต่อการกู้ยืมที่เสียดอกเบี้ย การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในเทคนิคการผลิตสมัยใหม่ นอกจากนี้ระบบราชการแบบเก่าที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการเกษตรยังมีอยู่มาก เกษตรกรจึงยังไม่สามารถจะใช้ประโยชน์จากกลไกของรัฐได้เท่าที่ควร ปัญหาเรื่องโจรผู้ร้ายในชนบทยังเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเลี้ยงสัตว์ในภาคต่าง ๆ เกษตรกรมีความหวาดหวั่นต่อการสูญเสียสัตว์ใช้งานและสัตว์เลี้ยงอยู่มาก ดังนั้นการขยายการผลิตและการลงทุนในทรัพย์สินการเกษตรจึงทำได้ไม่รวดเร็วเท่าที่ควร

บทบาทในการแก้ปัญหาของข้าราชการในส่วนของกำหนดนโยบายในอดีตที่ผ่านมาถือว่าสูงมากที่สามารถทำได้ตามขั้นตอนของระบบราชการ ในการปัญหานี้ข้าราชการก็สามารถทำได้ เพราะข้าราชการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และความชำนาญมากเพราะทำงานคลุกคลีอยู่กับปัญหา หากเปรียบเทียบกับนักวิชาการแล้วกลุ่มข้าราชการจึงมีอิทธิพลในการแก้ปัญหา มากกว่านักวิชาการ เพราะข้าราชการเป็นกลุ่มอิทธิพลที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของสังคม เป็นกลุ่มที่ใหญ่ และมีอำนาจมากในสังคม ดังนั้น เมื่อข้าราชการแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาอะไรออกมา จึงเป็นเสียงที่ฝ่ายต่าง ๆ จะต้องรับฟัง แต่ข้าราชการก็ไม่สามารถผลักดันแนวความคิดของตนให้แก่รัฐบาลได้เช่นเดียวกับนักวิชาการ เพราะรัฐบาลสามารถแก้ปัญหาและกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาข้าราชการเหมือนอย่างรัฐบาลในอดีตที่เคยทำกันมา ข้าราชการกลับต้องเป็นเพียงผู้รับเอาแนวนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติเท่านั้น

นักการเมือง

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมและนายกรัฐมนตรีนายคนนั้น กล่าวถึง ปัญหาที่รัฐบาลประสบอยู่ในขณะนั้นว่า ประชาชนกำลังเดือดร้อนอย่างหนักโดยเฉพาะชาวไร่ชาวนา

"ในช่วงเวลานั้นแผ่นดินกำลังลุกเป็นไฟ ชาวบ้านประสบความเดือดร้อนกันมาก ต้องอดอยากปากแห้ง ชาวไร่ชาวนาอพยพโยกย้ายเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพฯ และตามหัวเมืองเมื่อย่างว่างเว้นจากฤดูกาลทำไร่ทำนา มีการเดินขบวน การประท้วงกันแทบทุกวัน ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ความเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่กำลังลุกลามและทวีความรุนแรงอย่างมาก รัฐบาลต้องเร่งสร้างศรัทธาให้ประชาชนมีความผูกพันกับรัฐบาลเพื่อเป็นการดึงประชาชนไว้"⁸

นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลรักษาการของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ อันได้แก่ ปัญหาทางด้านแรงงาน และปัญหาชาวไร่ชาวนา โดยมีนักศึกษาเข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือให้คำปรึกษาและแนะนำ ดังคำกล่าวของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่า "ตอนนั้นมีการเดินขบวนกันแทบทุกวัน มีอยู่ช่วงหนึ่งมีกรรมกรมายื่นคำฟ้องที่หน้าทำเนียบทุกวัน ไม่รู้ว่าเป็นกรรมกรอะไร ผมจะออกจากบ้านไปทำงานก็มีกรรมกรหญิงสาวเข้ามาประท้วงนอนขวางประตูบ้านจะให้รถยนต์ทับ จนต้องขอให้ตำรวจมาช่วยจัดการให้"⁹

ส่วนชาวไร่ชาวนานั้นก็มีปัญหามากมายจนมีการยกขบวนเข้ามาประท้วงกันในกรุงเทพฯ เหมือนกัน ซึ่ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงปัญหานี้ว่า

"ตอนนั้นผมก็เป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่ที่ธรรมศาสตร์ด้วย พอเข้าไปในธรรมศาสตร์ก็ไม่รู้ว่าใครเป็นใครมานอนเกะกะกันไปหมด ตามคูก็ได้ความว่าเป็นชาวนาเข้ามาประท้วงรัฐบาลกัน พอนโยบายเงินผันออกมา ชาวไร่ชาวนาในชนบทก็ได้ไปรับจ้างทำงานกัน พวกชาวนาที่ยกขบวนมาประท้วงพอเห็นว่ารัฐบาลผันเงินออกไปอย่างนั้นก็อยากจะกลับไปรับจ้างบ้าง แต่กลับกันไม่ได้ เพราะไม่มีเงินจะกลับกัน มาขอให้รัฐบาลช่วยส่งกลับ ผมก็ถามไปว่าใครพามา เขาก็บอกว่า นักศึกษาพามา ผมก็เลยบอกไปว่าใครเป็นคนพามากก็ให้คนนั้นพากลับไปก็แล้วกัน ผมแกล้งไม่ส่งกลับตอนนั้น เพราะถ้าตอนนั้นรัฐบาลจัดรถส่งกลับไปพร้อมกันหมด เดียวก็จะตีใจตีกลองร้องเพลงกันกลับไปว่ามาประท้วงรัฐบาลและได้ชัยชนะกลับไป ก็เลยต้องทยอยส่งกลับไปทีละคน"¹⁰

⁸สัมภาษณ์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 25 กันยายน 2529.

⁹เรื่องเดียวกัน.

¹⁰เรื่องเดียวกัน.

บุญชู โจรจนเสถียร เลขาธิการพรรคกิจสังคม ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในคณะรัฐบาลขณะนั้น เห็นว่าปัญหาหลักที่รัฐบาลเผชิญอยู่ในขณะนั้น คือ ปัญหาประชาชนชาวชนบทที่มีความรู้สึกว่าเขาถูกทอดทิ้ง และไม่ได้รับความเป็นธรรมต่าง ๆ มากมาย ในขณะที่อยู่ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและมีผู้ออกไปช่วยขี้ประเค็มปัญหา ดังนี้

"ปัญหาเฉพาะหน้าในตอนนั้นก็คือ ปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทมีความรู้สึกว่าตัวได้ถูกทอดทิ้ง แล้วก็สภาพเศรษฐกิจในช่วงนั้นก็ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตัวไม่ได้รับความเป็นธรรมอยู่นานาประการ เป็นต้นว่า ความยากจน ทำให้ที่กินตัวต้องสูญเสียไป การทำอะไรทำไม่ได้ผลค่อนข้างน้อย และราคาก็ไม่ดี สภาพความเป็นอยู่เริ่มลำบากมากขึ้น เนื่องจากปัญหาเรื่องราคาน้ำมันที่มีลักษณะจะพุ่งตัวขึ้นมาเป็นระยะ ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นงานก็ไม่มีให้คนทำ นี่เป็นเหตุที่ทำให้ความรู้สึกว่าตัวไม่ได้รับความเป็นธรรมมีมากขึ้น แล้วตอนนั้นก็มักมีคนที่อยู่ในวัยศึกษา คือ นักศึกษาทั้งหลายออกไปชนบท เพื่อที่จะนำเอาเรื่องที่ไม่เป็นธรรมทั้งหลายนี้ออกมาให้ปรากฏ ปัญหาอันนี้เป็นปัญหาซึ่งเห็นว่าเป็นปัญหารุนแรงมากในขณะนั้น ใคร ๆ ก็ต้องยอมรับ

ปัญหาความไม่เป็นธรรมในเรื่องที่ทำกิน ในเรื่องเศรษฐกิจ ก็หมายความว่า เขาทำมาหากินในอาชีพไร่นามีรายได้ไม่พอ แล้วก็งานไม่มีให้ทำ เมื่อเสร็จจากช่วงเวลาทำอะไรทำมาแล้วจะต้องออกไปแสวงหางานการกินที่อื่นแล้วก็เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างนั้นขณะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นมา ประชาชนก็มีสภาพที่เป็นหนี้เป็นสินมาก ที่ดินก็ถูกยึด ทำให้มีการโอนกรรมสิทธิ์กันไปสู่มือเจ้าหนี้ ประชาชนก็ขาดที่ทำกินขึ้นมา เป็นสภาพการณ์ที่เห็นชัดว่าความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากคนในเมืองมีความเป็นอยู่สุขสบายดี คนในชนบทกำลังตกอยู่ในสภาพที่อยู่กินด้วยความลำบากยากแค้น มีความไม่สะดวกนานาประการ คือ สภาพความเป็นอยู่แตกต่างกันราวฟ้ากับดิน นักศึกษาก็กำลังไปช่วยกระตุนขี้ให้เห็นความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ"¹¹

พล.ต. ประมวล อติเรกสาร หัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดนั้น ได้กล่าวถึงปัญหาที่รัฐบาลประสบอยู่ในขณะนั้นดังนี้

การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลสหพรรคอันเป็นส่วนรวม นับแต่ได้รับความไว้วางใจจากสภาฯ รัฐบาลได้พยายามปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้ แต่ประสบอุปสรรคนานา

¹¹สัมภาษณ์ บุญชู โจรจนเสถียร, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครสวรรค์,

ประการอันเป็นผลต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดที่แล้ว ๆ มา ต้องเผชิญกับการสร้างสถานการณ์และกระแสคลื่นการเมืองของผู้นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์และสังคมนิยม

การหยุดงาน ช่มชู้ เรียกร้องต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษา นักเรียน ขาวนา ชาวไร่ กรรมกร มีการตั้ง "กลุ่มสามประสาน" ของพวกกลุ่มนักศึกษา กรรมกร และขาวนา เพื่อผนึกกำลังบีบบังคับรัฐบาล การประท้วงทุกอย่างที่รัฐบาลทำ สภาพการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงมีอยู่เป็นประจำและหนักหน่วงยิ่งขึ้น เช่น กรณีหยุดงานที่โรงแรมดุสิตธานี โรงงานสแตนคาร์ดคาร์เมนต์ ถึงขั้นปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การชุมนุมปิดถนนราชดำเนินและยึดถนนหน้าทำเนียบรัฐบาลของพวกไทรการ์ด เป็นเวลาเกือบ 6 เดือน เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลจ่ายเงินค่าจ้าง การชุมนุมขับไล่ทหารอเมริกัน การชุมนุมเรียกร้องของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาให้ปล่อยตัวขาวนาและนักศึกษาที่ถูกจับกุม และเรื่องได้รุนแรงถึงขั้นตำรวจบุกเข้าทำลายรั้วและทรัพย์สินของนายกรัฐมนตรี

เมื่อรัฐบาลต้องการจะช่วยเหลือขาวนา ได้ประกันราคาข้าวเปลือกและปรับราคาข้าวสาร ก็ถูกต่อต้านจากสหภาพแรงงานและรัฐวิสาหกิจ ถึงกับหยุดงานทำให้รัฐต้องสูญเสียทางเศรษฐกิจมีมูลค่าเป็นจำนวนมาก รวมทั้งกรณีผู้ก่อการร้ายที่คุกคามตามชายแดน ตลอดจนขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้ ทำให้รัฐบาลสหพรรคต้องเสียเวลาว่าวุ่นอยู่กับการแก้ไขเหตุการณ์นั้น ๆ ไม่เป็นอันได้ทำงานหลักที่กำหนดโครงการไว้ตามนโยบายที่ได้รบรินและครบถ้วน

นอกจากเหตุการณ์วุ่นวายภายในแล้ว ยังถูกโจมตีด้วยเหตุการณ์ภายนอก เมื่อญวน ลาว และเขมร เสียเอกราชให้แก่คอมมิวนิสต์ ได้มีผู้อพยพพลัดถิ่นเข้ามาในประเทศอีกเป็นจำนวนมาก เป็นภาระหนักแก่รัฐบาลที่ต้องเลี้ยงดู และยังได้ทำความตื่นเต้นตกใจให้ประชาชนไทย ไม่น้อย มีการส่งเงินออกนอกประเทศ ธุรกิจการค้าชะงักงัน เป็นผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันมาก

ยิ่งกว่านั้น เขมรยังได้ก่อเรื่องยึดเรือมาฆาเภของสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ ส่งทหารมาขึ้นบกที่อู่ตะเภา ทำความตึงเครียดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ปัญหาชายแดนระหว่างไทยและเขมรก็มีการกระทบกระทั่งกันอยู่เนือง ๆ เป็นประจำ

อย่างไรก็ตาม การเดินทางไปเยือนปักกิ่งของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อ 30 มิถุนายน 2518 ได้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เป็นอย่างมาก¹²

อนันต์ ภัคดีประไพ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคไท ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในรัฐบาลชุดนั้น ได้กล่าวถึงปัญหาของรัฐบาลในขณะนั้นว่ามีปัญหาหลักอยู่ 2 ประการ คือ

1. ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ
2. คนจากชนบทเข้ามาหางานทำในสวนกลางมาก

จากปัญหานี้เอง ทำให้รัฐบาลออกนโยบายผันเงินมาเพื่อที่จะเอาเงินไปให้เขาถึงท้องถิ่น ต้องการให้คนอยู่ที่ท้องถิ่น จะได้ไม่ต้องเข้ามาในสวนกลางกัน¹³

เสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ หัวหน้าพรรคเกษตรสังคม ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านในระยะแรก แต่มาเป็นพรรคร่วมรัฐบาลในเวลาต่อมา ได้กล่าวถึงปัญหาที่มีอยู่ในขณะนั้นว่า มีปัญหาเกี่ยวกับความยากจน และปัญหาคนว่างงาน ดังนี้ "ปัญหาบ้านเมืองก็มีอยู่เป็นประจำอยู่แล้วอย่างน้อยที่สุดก็คือ ปัญหาความยากจน ซึ่งจะแก้กันด้วยวิธีไหนทางรัฐบาลก็แก้ด้วยการช่วยหางานให้คนทำในฤดูร้อน . . . เกี่ยวกับคนไม่มีงานทำนั้นมีมาตลอด เพราะชาวชนบทส่วนใหญ่จะว่างงานเป็นตอน ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นฤดูร้อน"¹⁴

นอกจากนี้แล้ว ยังมีปัญหาทางด้านอื่นอีก คือ

ทางด้านการเมือง ในช่วงนั้นใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 ซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด โดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเสรีภาพ สิทธิสตรี ความเสมอภาค และได้วาง

¹²ประมาธ อติเรกสาร, บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2521), หน้า 100-101.

¹³สัมภาษณ์ อนันต์ ภัคดีประไพ, 19 สิงหาคม 2529.

¹⁴สัมภาษณ์ เสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์, 2 กันยายน 2529.

นโยบายแห่งรัฐไว้ว่าจะลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน ในครั้งนั้นก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง ประชาธิปไตยมาก มีการเดินขบวนประท้วง และปัญหาเสถียรภาพของรัฐบาล เพราะเป็น รัฐบาลที่ผสมพรรคการเมืองถึงกว่า 10 พรรค แต่ทหารก็ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้อง

ทางด้านความมั่นคงของประเทศ ขณะนั้นปัญหาคอมมิวนิสต์ในประเทศกำลังทวีความ รุนแรง การที่รัฐบาลได้ไปผูกสัมพันธ์กับจีนแดง ซึ่งได้ผลมากทีเดียวเพราะทำให้เงินเกรงใจ ที่เคยช่วยเหลือคอมมิวนิสต์ตามชายแดนก็เลิกช่วย ทำให้คอมมิวนิสต์เริ่มอ่อนกำลังลงตอนนั้น เป็นผลให้ปัญหาคอมมิวนิสต์ภายในหมดไป

ทางเศรษฐกิจ ขณะนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับการขึ้นราคาน้ำมัน จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อ เศรษฐกิจพอสมควร¹⁵

กระแสรุ่นขนะวงศ์ หัวหน้าพรรคพลังใหม่ ซึ่งเป็นหนึ่งในพรรคฝ่ายค้านขณะนั้น กล่าวถึงปัญหาในขณะนั้นว่า "ปัญหาที่รัฐบาลเผชิญอยู่ในขณะนั้นมีหลายอย่าง รัฐบาลอาจไม่มี เวลาชี้ปัญหาได้หมดก็ได้ เพราะในเวลานั้นพรรคการเมืองก็ยังไม่โต ยิ่งใหม่กันทั้งนั้น . . . แต่หลักการใหญ่ ๆ ที่เป็นรัฐบาลขึ้นมา คือ เรียกร้องความสนใจจากประชาชน ถูกใจประชาชน และมีประโยชน์ต่อประชาชน"¹⁶

ในด้านการชี้ปัญหาของนักการเมืองนั้นจะออกมาในลักษณะเดียวกันคือ ปัญหาที่มีอยู่ ในขณะนั้น คือ ปัญหาทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และสังคม ปัญหาที่รุนแรงอยู่มากในขณะนั้น คือ ปัญหาของชนบท โดยเฉพาะชาวไร่ชาวนา นักการเมืองทุกคนไม่ว่าจะเป็นทั้งพรรครัฐบาล และพรรคฝ่ายค้านต่างเห็นปัญหาในลักษณะเดียวกันมาเมื่อตอนออกไปหาเสียงเลือกตั้งในชนบท ที่พบปัญหาและความเดือดร้อนของชาวชนบทที่ประสบอยู่และต้องการความช่วยเหลือ ฉะนั้นเมื่อนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาแล้วก็จะพยายามผลักดันนโยบายในการช่วยเหลือ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶ สัมภาษณ์ กระแส ขนะวงศ์, ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุข มูลฐานอาเซียน, 2 กรกฎาคม 2529.

ชาวชนบทไม่ว่าจะได้เป็นรัฐบาลหรือฝ่ายค้านก็ตาม รัฐบาลในขณะนั้นได้กำหนดนโยบายในการผันเงินขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือชาวชนบทที่กำลังประสบความเดือดร้อนอยู่ในขณะนั้น เมื่อรัฐบาลกำหนดนโยบายขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวชนบทออกมาแล้วก็ได้รับความเห็นชอบจากนักการเมืองส่วนมากในขณะนั้น แม้จะมีบางคนที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้ในขณะนั้น แต่ในเวลาต่อมาก็หันมาสนับสนุนนโยบายนี้ ฉะนั้น นโยบายนี้จึงได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และผลักดันจากนักการเมืองเป็นอย่างดี เพราะเห็นว่านโยบายนี้เป็นนโยบายที่ต้องการช่วยเหลือประชาชน และให้ประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง การคัดค้านนโยบายนี้เกิดจากความหวาดวิตกว่ารัฐบาลจะได้คะแนนนิยมเพิ่มมากขึ้นเพราะประชาชนพึงพอใจมาก เมื่อรัฐบาลประกาศนโยบายนี้ไปแล้วประชาชนก็ตั้งหน้าตั้งตารอเงินผันจากรัฐบาล ข้อคัดค้านอีกประการหนึ่งคือ ไม่เห็นด้วยกับวิธีการดำเนินการของรัฐบาลว่าควบคุมการใช้จ่ายเงินไม่ได้ รั่วไหลได้ง่าย

นักศึกษา

ภราดร พงษ์สุวรรณ รองเลขาธิการฝ่ายเศรษฐกิจ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เมื่อปี 2518 กล่าวถึงปัญหาการดำเนินชีวิตในชนบทขณะนั้นว่า ปัญหาที่สำคัญหากจะพูดให้ถึงที่สุดก็คือ ปัญหาความยากจน อันได้แก่ สภาพหนี้สินที่ท่วมล้นพันตัว สภาพชาวชนบทที่ล้มละลาย ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

สาเหตุพื้นฐานสำคัญของปัญหาก็คือ การกกดขี่ขูดรีดระหว่างกลุ่มคนสองกลุ่มที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกัน กลุ่มหนึ่งคือเจ้าที่ดิน นายเงินหน้าเลือดและสมุนรับใช้ ผู้ซึ่งครอบครองปัจจัยสำคัญในการผลิต อันได้แก่ ที่ดินและเงินทุน อีกกลุ่มคือ ชาวนาชาวไร่ผู้ไร้ปัจจัยการผลิตหรือมีปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอ การกกดขี่ขูดรีดระหว่างสองกลุ่มดำเนินไปอย่างเป็นขบวนการและต่อเนื่องมาเป็นเวลานานนับศตวรรษ

เจ้าที่ดินทำการขูดรีดค่าเช่าและแรงงานจากชาวนา จนชาวนารับจ้างผู้ปราศจากสมบัติติดตัวแม้กระทั่งเครื่องมือในการผลิต ต้องเช่าจากเจ้าที่ดินหรือบุคคลอื่น อัตราค่าเช่าอยู่ในระดับสูงระหว่างร้อยละ 30-70 ของผลิตผลทั้งหมด

นายเงินหน้าเลือดทำการขูดรีดดอกเบี้ยจากชาวนารวย ชาวนากลาง ชาวนาจนที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินในการลงทุน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 30-200 โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายและการฉ้อฉลคดโกง

เจ้าที่ดิน นายเงินหน้า เลือกขุครีตชานาชาวไร่ทางด้านค่าเช่าและคอกเบี้ยจำนวน มหาศาลก่อนทำการผลิต และภายหลังจากชานาชาวไร่เก็บเกี่ยวผลผลิตยังต้องถูกขุครีตสูบเลือก สูบเนื่อจากพ่อค้าคนกลาง เจ้าของโรงสี ยี่ปั่ว ชาปั่ว และพ่อค้าส่งออก เป็นทอด ๆ อีก หยาดเหงื่อและแรงงานของชานาชาวไร่สร้างควมร่ำรวยให้กับคนหลายระดับ แต่ชานา ชาวไร่กลับยากจนลง ประสบกับภาวะล้มละลายมากขึ้น ๆ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการขุครีต กันอย่างรุนแรงและเด่นชัด และนี่ก็คือต้นตอของปัญหาเศรษฐกิจการดำเนินชีวิตของชานา ชาวไร่¹⁷

สรุป

จากการมองปัญหาของบุคคลต่าง ๆ ว่าปัญหาที่รัฐบาลเผชิญอยู่ในขณะนั้นมีอะไรบ้าง นั้น สามารถประมวลออกมาได้เป็นปัญหาด้านต่าง ๆ 7 ปัญหา ดังนี้คือ

1. ปัญหาทางด้านการเมือง
2. ปัญหาทางด้านความมั่นคง
3. ปัญหาทางเศรษฐกิจ
4. ปัญหาแรงงาน
5. ปัญหาทางสังคม
6. ปัญหาการว่างงาน
7. ปัญหาของชาวไร่ชานา

ปัญหาทางด้านการเมือง

การเมืองไทยในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงที่ประชาธิปไตยกำลังเบ่งบาน เนื่องจากเพิ่ง ผ่านพ้นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บุคคลกลุ่มต่าง ๆ กำลังให้ความสนใจในปัญหาบ้านเมือง แนวความคิดทางการเมืองทั้งประชาธิปไตย สังคมนิยม กำลังเจริญงอกงามอย่างมาก เมื่อจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้น ในวันที่ 26 มกราคม 2518 จึงมีพรรคการเมืองจำนวนมากทั้งฝ่าย

¹⁷ ข้อคิดเห็นประจำฉบับ, "ขุบชีวิตชานาชาวไร่," หน้า 334-335.

ประชาธิปไตย ฝ่ายที่มีความคิดก้าวหน้า และฝ่ายที่สูญเสียอำนาจ ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งจำนวนมาก ผลการเลือกตั้งออกมาจึงปรากฏว่า ไม่มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมากในสภา ทำให้ต้องมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น ในครั้งแรกมีการหารือที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นระหว่างพรรคประชาธิปัตย์ พรรคธรรมสังคมนิยม และพรรคชาติไทย ขึ้น ซึ่งมีเสียงสนับสนุนรวมกัน 145 เสียง จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 269 เสียง แต่หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ไม่ต้องการรวมเอาพรรคธรรมสังคมนิยมเข้ามาด้วยเพราะเป็นพวกอดีตพรรคสหประชาไทย ซึ่งกำลังถูกประณามว่าเป็นพวกทรราชย์ และแสดงความประสงค์จะชวนพรรคเกษตรสังคมนิยมมาร่วมรัฐบาล¹⁸ แต่ต่อมาเกิดความขัดแย้งกันระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคชาติไทย ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ต้องไปร่วมกับพรรคเกษตรสังคมนิยมจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาโดยรวมเสียงกันได้ 91 เสียง แต่ปรากฏว่าการจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างน้อยนี้ไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรในวันแถลงนโยบายรัฐบาล รัฐบาลชุดนี้จึงต้องล้มไปและเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองพรรคอื่นทำการจัดตั้งรัฐบาลต่อไป แต่ในช่วงระหว่างการจัดตั้งรัฐบาลผสมของพรรคประชาธิปัตย์นั้นมีพรรคการเมืองกลุ่มหนึ่งที่มีความไม่พอใจการกระทำของพรรคประชาธิปัตย์ได้รวมกลุ่มกันขึ้นเรียกว่า "กลุ่มร่วมชาติ" พยายามรวมพรรคการเมืองต่าง ๆ ขึ้นมาให้ได้เสียงมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาล

เมื่อการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ล้มเหลวลง ทางกลุ่มร่วมชาติที่เป็นการรวมตัวกันของพรรคการเมืองต่าง ๆ ถึง 18 พรรค ได้ปรึกษากันเห็นควรสนับสนุน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะมีความเหมาะสมหลายประการ โดยเฉพาะสำหรับบ้านเมืองในยามนั้น ถึงแม้ว่าพรรคกิจสังคมที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นหัวหน้าพรรคจะได้รับเลือกตั้งมาเพียง 18 เสียงก็ตาม¹⁹ พรรคกิจสังคมโดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงเป็นแกนกลางในการจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยรวมเอาพรรคการเมืองต่าง ๆ ทั้งพรรคใหญ่พรรคเล็กเข้ามารวมกันถึงสิบกว่าพรรค ซึ่งมีเสียงสนับสนุนรวมกันเกินกว่ากึ่งหนึ่งของเสียงทั้งหมดในสภา เมื่อเข้าแถลงนโยบายจึงได้รับความไว้วางใจจากสภาให้เป็นรัฐบาลบริหารประเทศต่อไป แต่เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลผสมที่รวมเอาพรรคการเมืองเข้ามาถึงสิบกว่าพรรค จึงก่อให้เกิด

¹⁸ประมาณ อติเรกสาร, บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค, หน้า 39-40.

¹⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 43-44.

เกิดปัญหาในเรื่องเสถียรภาพของรัฐบาลในเวลาต่อมา ทั้งนี้เป็นผลมาจากผลการเลือกตั้งที่ไม่มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมาก และมีพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาจำนวนมากนั่นเอง

ปัญหาทางด้านความมั่นคง

ปัญหาความมั่นคงในขณะนั้นมีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก เป็นปัญหาการก่อการร้ายของขบวนการก่อการร้ายต่าง ๆ และผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศที่กำลังโหมโจมตีอย่างรุนแรงในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งการโฆษณาชวนเชื่อ การปลุกระดมมวลชน เพื่อทำสงครามแย่งชิงประชาชนกับฝ่ายรัฐบาล ปัญหาประการที่สอง เป็นปัญหาความมั่นคงจากต่างประเทศ เนื่องจากในขณะนั้นฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทั้งในลาว กัมพูชา และเวียดนามกำลังเริ่มมีชัยและรุกบดฝ่ายรัฐบาลในประเทศนั้น ๆ ประกอบกับสหรัฐอเมริกากำลังเริ่มถอนตัวออกจากภูมิภาคนี้ ทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์เริ่มเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก ความหวาดหวั่นเกี่ยวกับทฤษฎีโดมิโนว่าประเทศใด หยจะต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้านจึงปรากฏมากขึ้น อย่างไรก็ตามปัญหาทางด้านความมั่นคงได้บรรเทาลงเมื่อ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน และได้เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ในวันที่ 30 มิถุนายน 2518 ซึ่งมีผลทำให้ทางการจีนงดการสนับสนุนคอมมิวนิสต์ในไทยเพื่อรักษาสัมพันธภาพอันดีระหว่างประเทศทั้งสอง การดำเนินการของฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงค่อย ๆ ลดลงไป

ปัญหาทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากขณะนั้นกำลังอยู่ในช่วงของเศรษฐกิจตกต่ำ จึงทำให้มีผลกระทบมาถึงประเทศไทยด้วย ประกอบกับมีปัญหาน้ำมันขึ้นราคา จึงทำให้ค่าครองชีพสูง เนื่องจากราคาสินค้าต่าง ๆ ขึ้นราคาตามน้ำมันกันทุกอย่าง เพราะน้ำมันเป็นต้นทุนของการผลิตที่สำคัญ

ในด้านของการลงทุนนั้น ก็ไม่มีการขยายตัวของการลงทุนเพราะอยู่ในช่วงเงินฝืด ส่วนผู้ที่มีทรัพย์สินเงินทองก็พยายามหาทางถ่ายเททรัพย์สินของตนที่มีอยู่ออกไปยังต่างประเทศ เพราะความตื่นกลัวภัยคอมมิวนิสต์ที่กำลังคุกคามอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านและในประเทศ และกลัวว่าจะถูกคอมมิวนิสต์ยึดครอง จึงทำให้เศรษฐกิจของประเทศไม่กระเตื้องขึ้น

ปัญหาแรงงาน

จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ทำให้ขบวนการแรงงานเติบโตขึ้นมา กลายเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่บ้านเมืองกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ อยู่ นั้น ทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพตามมาด้วย ผู้ใช้แรงงานต้องประสบกับความเดือดร้อน จากการครองชีพที่สูงขึ้น เงินเดือน ค่าจ้าง และสวัสดิการจากการทำงานไม่เพียงพอแก่การ ยังชีพ จึงทำให้มีการรวมตัวกันประท้วง นัดหยุดงาน เพื่อเรียกร้องขอค่าจ้างและสวัสดิการ เพิ่มขึ้นจากนายจ้างอยู่ทั่วไปตามโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยมีนักศึกษาเข้าไปช่วยชี้ให้เห็น ปัญหาและการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง พร้อมกับการให้คำแนะนำช่วยเหลือในการต่อสู้ เรียกร้อง ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับผู้ใช้แรงงานจึงมีอย่างแนบแน่น

ปัญหาทางด้านแรงงานที่ร้ายแรงอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาการว่างงาน ซึ่งมีอยู่ทั่วไป ทั้งในเมืองและชนบท ในเมืองนั้นเกิดจากการที่เศรษฐกิจไม่ดี จึงไม่มีการขยายตัวของการลงทุน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลกำไรของนายจ้างแรงงาน ส่วนในชนบทนั้นก็มีการว่างงานตามฤดูกาลหลังจาก การทำไร่ทำนา ปัญหาการว่างงานเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของสังคม เพราะถ้าหากจัดหางานให้ คนทำได้ทั่วกันแล้ว ทุกคนจะมีรายได้และช่วยตัวเองได้ ซึ่งจะมีผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศ ดีขึ้น²⁰

ปัญหาทางสังคม

ปัญหาใหญ่มากปัญหาหนึ่งในขณะนั้นก็คือ ปัญหาความยากจน ซึ่งความยากจนนี้เป็นผล ให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยและปัญหาการไร้การศึกษาตามมา ปัญหานี้เกิดขึ้นทั้งในเมืองและใน ชนบท ในเมืองนั้นเกิดปัญหาขึ้นกับผู้ท้ออาศัยอยู่ในสลัมและผู้ที่มีรายได้น้อย เมื่อมีรายได้น้อยไม่เพียงพอ จึงมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและการศึกษาเล่าเรียน เพราะรายได้ที่ได้มาแต่ละวันนั้นก็ไม เพียงพอกับรายจ่ายอยู่แล้ว จึงไม่มีโอกาสส่งลูกหลานเข้ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย หรือ ส่งเข้าศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนได้ แม้จะมีสถานพยาบาลและสถานศึกษาของรัฐให้บริการ

²⁰บุญชู โรจนเสถียร, ความคิดทางการเมืองของบุญชู โรจนเสถียร (กรุงเทพฯ มหานคร: ธีระการพิมพ์, 2525), หน้า 105.

ในเรื่องนี้อยู่แล้วก็ตาม ส่วนในชนบทนั้น ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่และมีความสำคัญมาก เนื่องจาก ประชาชนประมาณ 80 % ของประเทศ อาศัยอยู่ในชนบทอันกว้างใหญ่ไพศาลของประเทศ แต่เป็นผู้ที่ยากจน บริการทางสังคมของรัฐก็มีอยู่ไม่เพียงพอ ขาดสถานพยาบาลและสถานศึกษา อันก่อให้เกิดปัญหาการไร้การศึกษา และสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่กระทบถึงความมั่นคงของประเทศด้วย เนื่องจากฝ่ายผู้ก่อการร้ายสามารถใช้จุดอ่อนนี้เป็นข้อ โจมตีรัฐบาลว่าทอดทิ้งไม่เหลียวแลประชาชน

ปัญหาของชาวไร่ชาวนา

ชาวไร่ชาวนาของไทยเป็นบุคคลที่ ได้รับการกล่าวยกย่องว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ เป็นผู้เพาะปลูกข้าวเลี้ยงประชาชนทั้งประเทศ แต่การทำมาหากินของชาวไร่ชาวนา ประสบปัญหาต่าง ๆ อยู่ตลอดมาโดยขาดผู้เหลียวแล ปัญหาใหญ่ที่ชาวไร่ชาวนาประสบอยู่ในขณะนั้น ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับความรู้แผนใหม่ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีการศึกษาค่ำจ้งทำให้ขาดเทคนิคในการผลิต ไม่มีการนำวิชาการแผนใหม่เข้ามาช่วยในการผลิต เมื่อมีผู้นำวิชาการแผนใหม่เข้าไปให้ก็ไม่ค่อยจะยอมรับกัน มักจะใช้วิธีการที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ขาดแคลนขาดเครื่องจักร และเครื่องทุ่นแรงในการทำงานเนื่องจากการขาดแคลนเงินทุน
2. ปัญหาเกี่ยวกับฤดูกาล การทำไร่ทำนาของไทยต้องพึ่งพาอาศัยดินฟ้าอากาศ อยู่ตลอดมา ปีไหนมีฝนมาก น้ำมาก น้ำก็ท่วมไร่นาทำให้ผลผลิตเสียหาย ปีไหนฝนแล้ง ขาดน้ำ ผลผลิตก็เสียหาย ทั้งนี้เนื่องจากการขาดระบบชลประทานที่ดีและมีประสิทธิภาพ จึงทำให้การทำไร่ทำนาต้องเป็นไปตามฤดูกาลเท่านั้น ผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติดังกล่าว ผลผลิตน้อยก็เป็นหนี้เป็นสินนายทุนเงินกู้ ผลผลิตมากราคาก็ตก ไม่ค่อยมีความสมคูลย์ เมื่อการทำไร่ทำนาไม่ค่อยได้ผล หรือได้ผลค่อนข้างน้อยทำให้มีรายได้น้อย ไม่คุ้มกับการลงทุนลงแรงไป
3. ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรม เนื่องจากชาวไร่ชาวนามีความยากจน จึงไม่สามารถหาเงินกู้จากสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชนได้เพราะขาดหลักประกันเงินกู้ จึงต้องหันไปกู้เงินจากนายทุนเงินกู้ท้องถิ่นที่มีอัตราดอกเบี้ยแพงมากหรือเช่านาทำ เมื่อได้ผลผลิตออกมาก็ถูกนำกลับคืนไปทดแทนดอกเบี้ยและเงินกู้ เมื่อทำกินไม่ได้ผลก็ทำให้มีสภาพเป็นหนี้สิน

ล้นพันตัว บางรายที่มีที่ดินอยู่ก็ต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินไปให้แก่นายทุน ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนที่ทำกินและต้องหันมาเช่านาของตนเองทำต่อไป จากปัญหาเหล่านี้เองจึงเห็นได้อย่างเด่นชัดว่า ชาวไร่ชาวนากำลังถูกเอารัดเอาเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำให้นักศึกษาซึ่งขณะนั้นกำลังออกสู่ชนบทได้ช่วยขจัดปัญหาความไม่เป็นธรรมและการถูกเอารัดเอาเปรียบให้แก่ชาวไร่ชาวนา และเข้าทำการช่วยเหลือแนะนำชาวไร่ชาวนาให้ทำการเรียกร้องขอความเป็นธรรมและการช่วยเหลือจากรัฐบาล รวมทั้งการนำเอาชาวไร่ชาวนาเข้ามาชุมนุมเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลในกรุงเทพฯ ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ที่มีความรุนแรงมากในขณะนั้น

จากปัญหาที่กล่าวมาทั้ง 7 ประการนี้ จะเห็นว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันอย่างมาก แนวความคิดเกี่ยวกับการผันเงินให้แก่ชาวชนบทจึงได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อนำไปปฏิบัติในการช่วยเหลือชาวชนบทที่กำลังประสบความทุกข์ยากอยู่ในขณะนั้น และยังให้ผลทางด้านอื่น ๆ พร้อมกันไปอีกด้วย กล่าวคือ นโยบายนี้สามารถแก้ปัญหาทั้งทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารไปพร้อม ๆ กัน ดังนี้ การกระจายเงินจากส่วนกลางออกไปทั่วประเทศเช่นนี้ เป็นสิ่งที่รัฐบาลใด ๆ ไม่เคยทำมาก่อน การส่งเงินออกไปในลักษณะให้ประชาชนดำเนินการเอง เช่นนี้ จึงเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนรู้จักกับประชาธิปไตยด้วยการประชุมถกเถียงและปรึกษาหารือว่าจะใช้เงินไปทำอะไร ทางด้านการทหารหรือความมั่นคง ก็เป็นการสร้างศรัทธาให้ประชาชนจงรักภักดีกับรัฐบาลว่ารัฐบาลยังห่วงใยประชาชนและต้องการช่วยเหลือประชาชน ไม่ได้ทอดทิ้งประชาชน ส่วนทางด้านเศรษฐกิจก็เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในขณะนั้น เพราะการทุ่มเงินจำนวน 2,500 ล้านบาท ออกไปทั่วประเทศ ทำให้มีการใช้จ่ายกันขึ้นทั่วประเทศ ทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัว โดยเงินจำนวนนี้ได้ใช้ไปในการจ้างแรงงานของประชาชนในท้องถิ่นให้มาทำงานเพื่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ขึ้นพื้นฐานให้แก่ท้องถิ่นนั้น จึงเป็นการลดปัญหาการว่างงานและช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาให้มีงานทำในฤดูแล้ง จะได้ไม่ต้องอพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ นอกจากนี้สิ่งสาธารณประโยชน์ที่สร้างขึ้นมา เช่น ถนน คุ คลอง ก็จะเป็นสิ่งที่ประชาชนในท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์ได้ร่วมกัน และทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่นและวางแผนสิ่งของตนเองได้ร่วมกันสร้างขึ้นมาจากความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาคือหลายประการดังกล่าวนี้อเองที่ทำให้แนวความคิดในเรื่องนโยบายเงินผันเกิดขึ้น เพื่อเร่งนำไปปฏิบัติช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชน และแก้ไขปัญหาคืออื่น ๆ อีกหลายประการดังกล่าว

ในการชี้ปัญหาของแต่ละกลุ่มที่ทำมานั้น ต่างพยายามผลักดันให้เห็นว่าปัญหาที่แต่ละกลุ่ม
 ชี้ออกมานั้น เป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไข เพราะแต่ละกลุ่มก็มีบทบาทและมีอิทธิพลอยู่บ้าง
 ไม่มากก็น้อย กลุ่มนักวิชาการ เป็นกลุ่มที่พยายามชี้ปัญหาออกมาอย่างเป็นทางการตามทฤษฎีและ
 ความเชื่อของตน ในขณะที่สถาบันการศึกษาและนักวิชาการพยายามแสดงบทบาทเพื่อตอบสนอง
 ต่อสังคมซึ่งเป็นไปตามสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ทางด้านข้าราชการ ก็พยายามชี้ปัญหาที่ตนประสบอยู่
 ออกมาเช่นกัน เพราะเป็นฝ่ายปฏิบัติงานประจำ ข้าราชการจึงมองว่าตนเองเป็นผู้เชี่ยวชาญและ
 รู้ปัญหามากที่สุดเพราะต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดและสัมผัสกับประชาชนอยู่ตลอดเวลา ปัญหาที่ชี้ออกมา
 จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ขณะที่กลุ่มนักการเมือง โดยเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็
 กล่าวว่าตนเองเป็นตัวแทนของประชาชนจึงรู้ว่าปัญหาที่แท้จริงของประชาชนคืออะไร การที่จะ
 ต้องออกไปพบปะกับประชาชนทั้งในขณะหาเสียงและเมื่อได้รับการเลือกตั้งมาแล้ว ทำให้ได้รับ
 ทราบปัญหาความเดือดร้อนที่แท้จริงของประชาชน ดังนั้นปัญหาที่นักการเมืองหยิบยกขึ้นมาจึงเป็น
 ปัญหาความเดือดร้อนที่แท้จริงของประชาชน ส่วนทางด้านนักศึกษาที่เริ่มมีบทบาทออกมาช่วยเหลือ
 และรับใช้สังคมก็กล่าวว่าตนเองเป็นกลุ่มที่เป็นกลางไม่ได้หวังผลทางด้านการเมืองหรือด้านอื่น
 แต่อย่างใด แต่ออกมาช่วยเหลือผู้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคมด้วยความเต็มใจ จึงเป็นผู้ที่
 ปัญหาของสังคมที่มีอยู่อย่างตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม

จะเห็นได้ว่าแต่ละกลุ่มต่างมีเหตุผลที่แสดงให้เห็นว่าการชี้ปัญหาของตนเป็นเรื่องที่
 ถูกต้อง เมื่อมาพิจารณาจะพบว่ากลุ่มที่มีความเห็นสอดคล้องกันก็คือ กลุ่มนักวิชาการ และ
 นักศึกษา อาจกล่าวได้ว่าทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีความใกล้ชิดกันมากในเรื่องการเรียนการสอน แต่
 ความแตกต่างกันอยู่ที่บทบาทที่สองกลุ่มนี้จะแสดงออกมา กลุ่มนักศึกษาเมื่อได้บทเรียนทางทฤษฎี
 จากห้องเรียนแล้ว ก็พยายามหาบทเรียนในทางปฏิบัตินอกห้องเรียน เพราะแนวคิดในการรับใช้
 สังคมมีอยู่สูงมากในขณะนั้น เมื่อได้ออกไปสัมผัสกับปัญหาจริง ๆ แล้ว กลุ่มนี้จึงถือว่าตนเองเป็น
 ผู้ที่รู้ปัญหาอย่างแท้จริง แต่แ่งมุมมองนั้นค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับนักวิชาการ เพราะไปมองในแง่
 ความเดือดร้อนของประชาชนบางกลุ่มเท่านั้น

ส่วนข้าราชการและนักการเมืองนั้น พิจารณาแล้วน่าจะมียุทธศาสตร์กันมากกว่า
 เพราะข้าราชการมองว่าตนทำงานสัมผัสใกล้ชิดกับประชาชนอยู่ตลอดเวลาจึงรู้ปัญหาที่แท้จริง
 แต่นักการเมืองมองว่า ตนเองเป็นตัวแทนของประชาชนจึงรู้ปัญหาของประชาชนมากกว่า และ

มองข้าราชการว่าเป็นผู้กำหนดปัญหาและความต้องการให้แก่ประชาชนมากกว่าจะรู้ปัญหาที่แท้จริง ข้าราชการไม่ได้อิงไปสัมผัสกับประชาชนอย่างแท้จริงเหมือนกับนักการเมือง จึงไม่รู้ข้อมูลและความเค็ดร้อนที่แท้จริง ข้อมูลของข้าราชการที่มีอยู่ที่ไม่ทันสมัยและเป็นการยกเมฆกันมากกว่า ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ข้าราชการเคยชินกับการเป็นผู้ชี้ปัญหาและกำหนดนโยบายหรือความต้องการให้แก่ประชาชนมานาน เมื่อมีกลุ่มบุคคลอื่นมาทำหน้าที่แทนตน จึงมองว่ากลุ่มนั้นทำไม่ถูกต้อง ทำผิดพลาด และคอยจ้องจับผิด อย่างไรก็ตาม การชี้ปัญหาของบุคคลต่าง ๆ ทั้ง 4 กลุ่ม ที่ออกมา นั้น ก็มีความใกล้เคียงกัน แตกต่างกันในรายละเอียดที่จะลึกลงไป โดยนักการเมือง โดยเฉพาะรัฐบาลที่เป็นผู้กำหนดนโยบายในการแก้ปัญหา จะมองปัญหาได้อย่างละเอียดลึกซึ้งมากกว่า และตรงประเด็นปัญหาที่จะแก้ไขได้มากกว่า